Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi
Cilt 1 Sayı 1 Nisan 2017 s.45-59

Journal of Early Childhood Studies
Volume 1 Issue 1 April 2017 pp.45-59

DOI: 10.24130/eccd-jecs.196720171114
Geliş tarihi: 10.01.2017 Kabul tarihi: 26.02.2017 Yayımlanma tarihi: 01.04.2017

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin televizyonda akıllı sembol kullanımı ve çocuklarını televizyondan koruma yöntemleri*

Parents of preschoolers' usage of television program rating symbols and their protective ways from television

Çağla Banko[1], Tülay İlhan[2], Fatime Şallı[3]

Öz: Bu çalışmanın amacı 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerin akıllı sembolleri bilme ve kullanma düzeyleri ile çocuklarını televizyonun zararlı etkilerinden nasıl koruduklarını tespit etmektir. Araştırmanın nicel bölümü 3-6 yaş arasında çocuğu olan 130 annenin katılımıyla oluşturulmuştur. Nitel bölümde ise 8 anneden elde edilen veriler dikkate alınmıştır. Nicel ve nitel yöntemler kullanılan bu çalışmada katılımcılara anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Nicel verilerin değerlendirilmesinde ANOVA, t-testi kullanılmıştır. Ebeveynlerin farkındalık düzeyleri ile sembol kullanım düzeyleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile bulunmuştur. Nitel veriler ise içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Bulgularda ise katılımcıların 'olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar' sembolü dışındaki sembolleri genellikle bildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların akıllı sembolleri kullanma ve çocuklarını yönlendirme düzeylerinin de genellikle yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma değişkenlerinden sadece eğitim durumu değişkeninin etkili olduğu bulunmuştur. Post-Hoc testi sonucunda katılımcıların eğitim düzeyleri ile yönlendirme ve farkındalık düzeyleri arasında olumlu yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Nitel görüşmeler sonucunda ailelerin televizyonu daha çok eğlence ve eğitim amacıyla kullandıkları, televizyonun olumsuz örnek davranışlar oluşturduğunu düşündükleri ve çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden kontrollü izleterek koruduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı işaret sembolleri, televizyon, okul öncesi

Abstract: The aim of this study is detecting parent's, who have 3-6 ages of children, knowledge and usage level of these systems, and their protective ways for TV. Research sample was formed by 130 mothers in qualiatative part of the study and 8 mothers in quantitative part of the study. In this study, which include both quantitative and qualitative methods, semi-structured interview form and survey were used. For the evaluation of qualitative data, ANOVA and t-test were used. The relationship between parents' awareness level and program rating symbols usage level was revealed by correlation analysis. The evaluation of quantitative data was carried out with content analysis. Findings show that participants mostly know television content rating systems except symbol used for negative behaviours. Moreover, usage level and children guidance level of participants are generally high. Participant's education level was the only effective variable of the study. Post hoc test showed that and their awareness and guidance level. After qualitative analyzes it is found that families use television on the purpose of entertainment and education. Parents thought that TV includes negative sample behaviors and parents protect their children from negative effects of TV by controlling their watching.

Keywords: Program rating symbols, television, preschool

*Bu çalışma 11-13 Kasım 2016 tarihinde Ankara'da yapılan II. Çocuk Koruma Kongresi'nde sunulmuştur.

Başlıca Yazar: Çağla Banko
[1]Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, cagla.banko@hacettepe.edu.tr
[2] Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, tulay.ilhan@hacettepe.edu.tr
[3] Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, fatimesalli@gazi.edu.tr

SUMMARY

Introduction

Television which is used to inform, educate and entertain is one of the most used mass media. Lots of study on TV shows that TV have positive and negative effects on children. To protect them against the negative effects of TV, "Program Rating Symbols" developed by RTUK are used. These informative systems about the contents of telecasts were designed to help parents to keep their children safe from the negative effects of TV. Researches indicated that parents have the most important part to protect their children from the negative effects of TV (İspir and İspir, 2008). Researches on smart symbols support parents should be become conscious about these systems. Belviranlı et al. (2008) found that mothers don't have enough information about smart signs and they don't take advantage of these symbols. Therefore, this study was conducted to detect parent's knowledge and usage level of these systems, and their protective ways for TV.

Method

In this descriptive research, qualitative and quantitative methods are used. Besides questionnaire and semi-structured interview form are conducted. Sample was formed by parents whose children 3-6 years of age. 130 easy accessible parents attended to the study as a sample. Questionnaire was used as first data collection tool. The first part of the questionnaire included demographic information such as participants' age, children number, employment status, educational background, average watching TV hours, children's age and so on. The second part is an awareness test, which is nominal scale coded as known and unknown, about the Program Rating Symbols defined by RTUK. In the last part, parental guidance and symbol usage scale which was developed by Abelman (2001) and adapted by İspir and İspir (2008). The semi-structured interview forms were conducted to learn how parents protect their children from TV. Cronbach's Alpha reliability coefficient value was found 0,79 by İspir and İspir (2008). In this analysis, this value is found 0,77 by researcher. The quantitative data were analyzed by using SPSS 22.0 package. ANOVA analysis was conducted to know the effects of participants' ages, children number, employment status, educational background, average watching TV hours on participants' awareness level and usage level of the Program Rating Symbols. To know which groups, have the significant differences, ensued after ANOVA, The Post-Hoc tests were conducted. Tamhane and Games-Howell tests were conducted for the situation that there are significant differences between variances. LCD and Scheffe tests were conducted for the situation that there are not significant differences between variances. To analyze whether the employment status effect the awareness level and the usage level of the Program Rating Symbols t-test was conducted. The relationship between the awareness level and the usage level of the Program Rating Symbols was determined by using correlation analysis. The data which were obtained from interview form were analyzed by using content analysis.

Results

The results show mothers know the most of the program rating symbols. However, most of them did not name the symbols of negative behaviors. According to scale results, mothers mostly prefer to switch the channel when they think it has negative contents. However, their response in talking about the program rating symbols is the lowest option. Mothers' age, their number of children, age of children, working status and time of watching television on a day have no effect on their level of knowledge and their level of usage and direction of program rating symbols. However, their educational level has an effect on those levels. Also, there is a positive relationship between mothers' knowledge level and their usage and direction level. According to interview results, mothers allow their children to watch TV for some reasons. They believe that TV programs entertain and educate children. Also, they allow children to watch TV when they are busy and they cannot care of their children. They also state some negative effects of TV. According to them, children imitate negative behaviors they watch on TV programs. They also think that their children's language, creativity and social skills are negatively influenced when they watch TV programs very much. Lastly, mothers indicate they protect their children from the negative sides of television by limiting their time of watching TV and choosing the programs together. Also, they do some other activities to avoid their children from watching TV.

Conclusion and Discussion

It is found that mothers' level of knowledge of program rating symbols is high, except the symbols of negative behaviors. While RTÜK (2009) and İspir and İspir (2008) found similar results, Belviranlı et al. (2008) found that most parents did not know symbols' meanings. The educational level of mothers has effect on knowledge level of program rating symbols. Besides, their usage and direction level of symbols are affected by their educational level. In addition to these results, their level of usage and knowledge of these symbols are positively related. İspir and İspir (2008) also found similar results. While mothers explained their reasons why they allow children to watch TV as entertaining and educating, they also stated some negative effects of TV on children like imitating negative behaviors and limiting some skills. They try to protect their children from negative sides of TV by controlling their watching time and programs. However, they do not declare using program rating scale while protecting. This result is contrary to results of Özonur (2016)'s findings.

As known, program rating symbols on television are set by the broadcaster. Employees who work for broadcasts should be educated to get place appropriate rating symbols for the programs. In addition, parents should be informed about using program rating symbols by the educators so that they can be more careful about the programs they choose for their children. In cartoons, there may be inappropriate behaviors which children model; therefore, parents should be also careful about the content of the cartoon their children watch. However, children may not always watch television with their parents. To protect children from the inappropriate programs, parent control system can be installed for televisions as there is a system for the Internet.

GİRİŞ

Devletin kitle iletişim araçlarını çocuklar için denetlemesi, onların kitle iletişim araçlarından olumlu bir şekilde yararlanması için gerekli tedbirleri alması gerekir. Çocuğun yüksek yararının korunması gerektiği düşünüldüğünde, kitle iletişim araçlarının çocuklara uygun bir şekilde kullanılması, onların nitelikli bir yaşam sürdürmesi ve gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 17. Maddesine göre de: "Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar." Yine bu maddeye göre, taraf devletler çocukların kitle iletişim araçlarından doğru ve güvenilir bilgiler alması için, bu araçlardan olumlu şekilde yararlanması için her türlü önlemi alıp gerekli teşvikleri yapmalıdır (ÇHS, 1989).

Postman'a (1994) göre, televizyon tüm bu kitle iletişim araçlarının başında gelir çünkü bütün kitle iletişim araçları televizyon sayesinde öğrenilir. Aynı zamanda küçük yaştaki çocukların veya her türlü sosyo-ekonomik durumdaki insanların televizyon izlediğini savunmuştur. Araştırmalar da televizyon izleme oranının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Örneğin, Büyükbaykal'ın (2007) araştırmasına göre çocuklar okul dışında en çok televizyon izlemekte, günlerinin yaklaşık 3-4 saatini televizyon başında geçirmektedirler. Ertürk (2004), gelişmiş ülkelerdeki çocukların 2 yaşından itibaren televizyonu kullanmaya başladıklarını ve ortalama 3 saat televizyon izlediklerini belirtmiştir. Yavuzer (2004), bir çocuğun 16 yaşına kadar televizyonda ortalama 13 bin şiddet eylemine tanık olduğunu söylemiştir. Bütün bu bulgular, çocukların televizyonu oldukça fazla izlediklerini, dolayısıyla televizyondan da oldukça fazla etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Televizyonun böylesine sık izlenmesi sonucu da bir takım olumlu veya olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Televizyon çocuklara yeni bilgiler öğretip, bu bilgilerin paylaşılmasını sağladığı gibi, çocukları kitap okumak, oyun oynamak gibi bazı etkinliklerden de uzak tutar. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik hazırlanan bir takım çocuk programları onların dil ve zihin gelişimini teşvik edip, yeni sözcükler etmelerini, bunları paylaşmalarını, taklit edip dramatize etmelerini, empati kurmalarını sağlar (Akyüz, 2013; Büyükbaykal,2007; Mutlu, 2005; Önder ve Doğal, 2006). Fakat aşırı izlendiğinde ise fiziksel hareketsizlik sonucu aşırı kiloya, çevreye karşı ilgisizliğe ve bunun sonucunda dil ve sosyal gelişimde zayıflığa, kendini ifade edememeye, gerçek ve kurgu ayrımı yapamamaya ve şiddete başvurmaya da neden olur (Akyüz, 2013; Ertürk, 2011; Meriç, 1986). Sonuç olarak, televizyon izlemenin çocuğun nitelikli yaşamasını ve gelişmesini etkilediği görülmektedir.

Okul öncesi dönemin bireyin gelişiminin en hızlı ve kritik yılları olduğu ve hayatın temelini oluşturduğu düşünüldüğünde televizyonun bu dönemdeki etkileri çocukların bütün yaşamasını ve gelişmesini etkileyeceği söylenebilir. Kök, Tuğluk ve Bay (2005) ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında okul öncesi eğitimi almış öğrencilerin psiko-sosyal, dilsel, psiko-motor ve bilişsel gelişim özellikleri bakımından, okul öncesi eğitimi almış olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha iyi durumda oldukları bulmuşlardır. Benzer şekilde okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerini incelemek amacıyla yapılan bir çalışmanın sonucunda okul öncesi eğitim alan çocukların yaratıcı düşünme puanları okul öncesi eğitim almamış çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Can-Yaşar ve Aral, 2010). Bu dönemde temeli atılan beden sağlığı ve kişilik yapısı ileriki dönemlerde benzer ya da aynı şekillerde görülür. Bu sebeple, bu dönemin anlamlı ve bilinçli geçirilmesi oldukça önemlidir. Freud'a (1920) göre birçok insan davranışının birincil kaynağı bilinçdışından kaynaklanır ve bilinçdışı da en çok okul öncesi dönemde şekillenir. Altında yatan etkiler fark edilmese de bu bilinçdışı kısım insanların davranışlarını büyük ölçüde etkiler ayrıca kişilik gelişimi üzerinde de bu bilinçdışı kısmın etkisi görülmektedir (akt. Westen, 1998). Freud (1920)'un buzdağı modelinde bu kısım buzdağının su altında kalan en büyük ve gözle görülemeyen kısmı olarak nitelendirilir. İnsanın her bir davranışının temelde bilinçdışını

yansıtan dışavurumlar olduğunu savunur (akt.Plummer, 2013). Çocukların küçük yaşta maruz kaldığı uygun olmayan içerikler onların bilinçdışına depolanır ve ileriki zamanlarda davranış bozukluklarına sebep olabilir. Çocukların sağlıklı bir kişilik gelişimine sahip olması için onların bilinçdışını etkileyecek yayınlardan uzak tutmalıyız. Aynı zamanda okul öncesi dönem çocuklarının gerçeği değerlendirme yetileri henüz tam olarak gelişmediğinden televizyonda izledikleri programları kendi hayal güçlerine göre anlamlandırırlar. Ayrıca, bu dönem çocuklarının mantıksal düşünme becerileri yeterince gelişmemiştir ve duygu ve düşüncelerini tam anlamıyla ifade edemezler. Bu durum, çocukların televizyon programlarından yetişkinlere oranla daha fazla etkilenmelerine neden olmaktadır (Akçay ve Özcebe, 2012). Ebeveynlerin tanımına göre TV aile yaşamında baskın bir rol oynamaktadır. Ebeveynler bu durumun farkında olmalarına karşın çocuklarının TV izleme oranlarını düşürmek için, kendi TV izlemelerini azaltmak istememe, TV'ye karşı güvenli alternatiflerin bulunmaması ve TV'yi çocuk bakıcısı olarak kullanma ihtiyacı duymaları gibi bazı engellerin olduğunu vurgulamaktadırlar. TV'ye erişimi kısıtlamak, TV'yi ödül aracı olarak kullanmak ve alternatif etkinlikler bulmak ebeveynlerin TV izlemeyi sınırlandırmak için kullandıkları mevcut stratejilerdi; ancak, ebeveynlerin öne sürdükleri engeller bu stratejilerin uygulanmasını güçleştirmektedir (Dorey ve diğerleri, 2010). Çocuklar televizyondaki zararlı içeriklere de yetişkinlere oranla daha fazla maruz kalmaktadır. Çocukları bu zararlı içeriklerden korumak için ebeveynlerin korumacı bir tutum sergilemesi gerekmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını televizyon izleme konusunda yönlendirmesi ve bilgilendirmesi çocukların bu zararlı içeriklerden korunmasına yardımcı olacaktır (Kalan, 2010). Crawford, Salmon, Pearson, Campbell ve Timperio (2011) yaptıkları çalışmada ilgili velilerin çocuklarının, aileleri ilgilenmeyenlerden daha fazla TV izlediklerini ve ilgili ebeveynlerin endişelerine rağmen çocuklarına daha fazla TV izleme hakkı tanıdıklarını bulmuşlardır.

Çalışmalar, çocukları televizyonun zararlı etkilerinden korumak için en önemli görevin ebeveynlere düştüğünü göstermektedir. Bu nedenle, ABD, Kanada, Hollanda, Danimarka, Fransa gibi ülkelerde televizyon kanalları, yayımlanan programların içerikleri ile ilgili ebeveynlere yönelik kılavuzlar sunmaktadır. Bu kılavuzlarda bulunan işaretler ya da içeriğe ilişkin semboller, ebeveynlere çocuklarını televizyondaki zararlı program içeriklerinden korumalarında yardımcı olmaktadır (İspir ve İspir, 2008). Örneğin, Amerikan Pediatri Akademisi'nin (APA) 2002 yılında yayımladığı rehberde çocuklara günde iki saatten fazla televizyon izletilmemesi, 2 yaşından küçük çocuklara hiçbir şekilde televizyon izletilmemesi, televizyonun anne-baba gözetiminde izletilmesi ve çocukların televizyon yerine sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi önerilmiştir (APA, 2002). Ülkemizde ise, çocukları televizyonun zararlı etkilerinden korumak amacıyla 2006'da Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) 'Akıllı Semboller' uygulamasını başlatmıştır (Belviranlı ve diğerleri, 2008). RTÜK, Hollanda'nın kullandığı işaret sistemini uyarlamıştır (İspir ve İspir, 2008). Bu uygulamada yaş gruplarını gösteren üç sembol (7+, 13+, 18+) ve yayın içeriğini (şiddet/korku, cinsellik, olumsuz örnek oluşturabilecek yayınlar ve genel izleyicinin izleyebileceği yayınlar) gösteren dört sembol kabul edilmiştir (Tekinalp, 2007). Ancak, birçok ülkede uygulanan sembol sistemleriyle ilgili eksikliklerin olduğu kabul edilmiştir. Avrupa Birliği'ne göre bu olumsuzluklardan bazıları yasaklanan programların daha çok merak uyandırması ve gizlice izlenmesi ile ebeveynlerin bu konuda yeteri kadar duyarlı olmamasıdır. Bu durum, çocukları televizyonun zararlı etkilerinden korumak için akıllı sembollerin yeterli olmadığını; ebeveynlerde ve çocuklarda bir bilinç oluşturulması gerektiğini göstermektedir (Tekinalp, 2007).

Akıllı sembollerle ilgili yapılan araştırmalar da ebeveynlerde bu sistemle ilgili bir bilinç oluşturulması gerektiğini desteklemektedir. Belviranlı ve diğerleri'nin (2008) annelerle yaptığı araştırmada, annelerin akıllı işaretleri yeteri kadar bilmediği ve bu işaretlerden yeterince

faydalanmadıkları bulunmuştur. RTÜK tarafından yapılan 'Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması'nda (2009) ise katılımcılara akıllı sembollerin anlamlarını bilip bilmedikleri sorulmuş ve katılımcıların 87%'sinin "genel izleyici", % 80.1'inin korku-şiddet sembollerini bildiği, %39.4'ünün ise olumsuz örnek işaretini tanıdığı gözlenmiştir. Ayrıca, RTÜK tarafından yapılan bir diğer araştırmada (2006) katılımcı ailelerin %56'sı çocuğunun izleyeceği programı belirlerken akıllı işaretleri kullanırken, %22.8'i program seçimlerinde akıllı işaretleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir (Özonur, 2016). İspir ve İspir (2008) ise araştırmalarının sonucunda ailelerin akıllı sembolleri bildiklerini ve bu sembolleri kullandıklarını bulmuşlardır. Aynı zamanda üst gelir grubunda yer alan ebeveynlerin alt ve orta gelir grubunda yer alanlardan daha fazla yönlendirme davranışı gösterdiği saptanmıştır.

Bu araştırmanın amacı da okul öncesi dönemde çocukları bulunan annelerin akıllı sembol bilme ve kullanma düzeylerini belirlemek ile çocuklarını televizyonun zararlı etkilerinden nasıl koruduklarını saptamaktır. Araştırma okul öncesi dönemde çocukları bulunan ebeveynlerin akıllı sembolleri bilme ve kullanma düzeylerini belirlemesinin yanı sıra ebeveynlerin çocuklarına televizyon izletme sebepleri ve onları televizyonun zararlı etkilerinden koruma yöntemlerini belirleme konusunda alan yazına katkı sağlaması açısından önemlidir. Araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Ebeveynlerin akıllı sembolleri bilme düzeyleri nedir?
2. Ebeveynlerin akıllı sembolleri bilme düzeylerini yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, televizyon izleme süresi, çocuk yaşı ve çocuk sayısı etkiliyor mu?
3. Ebeveynlerin akıllı sembollere göre çocuklarını yönlendirme düzeyleri nedir?
4. Ebeveynlerin akıllı sembollere göre çocuklarını yönlendirme düzeylerini yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, televizyon izleme süresi, çocuk yaşı ve çocuk sayısı etkiliyor mu?
5. Ebeveynlerin akıllı sembolleri bilme ve bu sembollere göre yönlendirme düzeyleri ilişkili midir?
6. Ebeveynlerin çocuklarına televizyon izletme ve izletmeme nedenleri nelerdir?
7. Ebeveynlerin çocukları televizyondan koruma yöntemleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma deseni betimsel bir araştırma olan bu çalışmada nicel ve nitel yöntemler kullanılmış olup, anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Örneklem

Çalışmanın evrenini 3-6 yaş arasında çocukları bulunan ebeveynler oluşturmuştur. Örnekleme ise Ankara içinde yaşayan 3-6 yaş arası ebeveynler dahil edilmiştir. Araştırmada kartopu örneklem metodu kullanılmıştır. Kartopu örneklem yöntemi araştırmaya gönüllü olan katılımcıların çevrelerinde bulunan bir veya daha fazla kişiyi de belirlemesi ve bu belirlenen kişilerin de araştırmaya dahil etmesiyle gerçekleştirilen bir örneklem yöntemidir (Johnson ve Christensen, 2010). Araştırmanın nicel bölümüne 130 kişi dahil olmuştur. Katılımcılardan ev ortamında bilgi toplanmış, yaklaşık 5 dakika görüşme yapılmıştır. Araştırmaya babaların da katılması istense de az sayıda baba katılımcı olduğu için babalar dâhil edilmemiştir. Tablo 1'de anneler hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1. *Nicel araştırmaya katılan ebeveyn yaşı, çocuk sayısı, çocuk yaşı, eğitim dağılımları, ebeveyn çalışma durumu ve tv izletme süreleri*

		(%)	*n*
Ebeveyn Yaşı	20-29 yaş	34	44
	30-39 yaş	49	64
	40-49 yaş	17	22
Çocuk Sayısı	1	46	60
	2	45	58
	3	9	12
Çocuğun yaşı	36-47 ay	43	56
	48-59 ay	32	41
	60-72 ay	25	33
Eğitim Durumu	Ortaokul	10	13
	Lise	28	36
	Üniversite	62	81
Çalışma Durumu	Evet	55	71
	Hayır	45	59
TV İzleme Süresi	0-1	40	31
	1-2	36	28
	2-3	29	22
	3-4	15	11
	4+	10	8

Araştırmanın nitel bölümüne ise ile 8 anne dâhil edilmiştir. Katılımcıların çocuklarına televizyon izletme nedenleri araştırılmak istendiği için katılımcılar amaçlı örneklem yöntem ile çalışmaya dâhil edilmişlerdir. Amaçlı örneklem çalışmanın amacına uygun olarak zengin bilgi içeren durumların belirlenerek derinlemesine araştırma yapılmasını sağlar (Büyüköztürk, 2016). Katılımcılarla ev ortamında yaklaşık 15 dakika görüşme yapılmıştır. Tablo 2'de nitel araştırmaya dâhil edilen katılımcıların özellikleri verilmiştir.

Tablo 2. *Nitel araştırmaya dahil olan ebeveynlerin yaşı, çocuk sayısı, çocuk yaşı, eğitim dağılımları, ebeveyn çalışma durumu ve tv izletme süreleri*

Katılımcı	**Yaş**	**Çocuk Sayısı**	**Çocuk Yaşı**	**Eğitim Durumu**	**Çalışma Durumu**	**TV izleme süresi (saat)**
K1	33	1	3	Lise	Çalışmıyor	3-4
K2	25	2	5	Lise	Çalışıyor	1-2
K3	27	1	4	Üniversite	Çalışıyor	2-3
K4	27	3	4	Ortaokul	Çalışmıyor	3-4
K5	42	2	3	Üniversite	Çalışıyor	2-3
K6	37	2	5	Üniversite	Çalışıyor	1-2
K7	39	1	4	Üniversite	Çalışıyor	1-2
K8	47	3	6	Lise	Çalışmıyor	4-5

(K= Katılımcı)

Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılanlarla öncelikle gönüllü katılım formu sunulmuştur. Bu formda araştırmanın amacı ve içeriğinden bahsedilmiş olup, katılımcıların araştırmaya dahil olmakta bağımsız

oldukları ve elde edilen bilgilerin gizli kalacağı belirtilmiştir. İkinci olarak demografik bilgi formu uygulanmıştır. Bu formda katılımcıların yaş, çocuk sayısı, çocuğunun yaşı, çalışma durumu, öğrenim durumu ve ortalama televizyon izleme süresi gibi bilgileri içeren demografik bilgi formu bulunmaktadır. Üçüncü kısmında ise RTÜK tarafından belirlenen akıllı semboller hakkında biliyor ve bilmiyor olarak kodlanan nominal bir ölçek olan farkındalık testi bulunmaktadır. Son kısmında ise Abelman (2001) tarafından geliştirilip, İspir ve İspir (2008) tarafından uyarlanan Ebeveyn Yönlendirmesi ve Sembol Kullanım Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 7 sorudan oluşmakta ve beşli likert tipi özelliği göstermektedir. Ölçekte akıllı sembollerin kullanılmasına yönelik sorular bulunmaktadır. Ölçeğin İspir ve İspir (2008) tarafından yapılan çalışmada Cronbach's Alpha güvenirlik katsayı değeri 0,79 bulunmuştur. Araştırmacı tarafından yapılan analizde ise bu değer 0,77 olarak bulunmuştur. Daha sonra ise katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak katılımcıların televizyondan çocukları nasıl koruduklarına yönelik sorular sorulmuştur. Bu görüşme formunda ailelerin çocuklara televizyon izletme veya izletmeme etkilerinden çocuklarını nasıl koruduklarına yönelik toplam 4 soru bulunmaktadır. Sorularla ilgili uzman görüşü alınmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizi SPSS 22.0 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Katılımcıların yaşlarının, çocuk sayısının, çocuklarının yaşlarının, öğrenim durumlarının ve ortalama televizyon izleme sürelerinin farkındalık düzeylerine ve sembol kullanım düzeylerine etki edip etmediğini analiz etmek amacıyla ANOVA analizi yapılmıştır. ANOVA testine göre ortaya çıkan anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu görmek için Post-Hoc testleri yapılmıştır. Varyanslar arasında anlamlı fark olan durumlar için Tamhane ve Games-Howell, varyanslar arası anlamlı farkın olmadığı durumlar için LCD ve Scheffe testleri kullanılmıştır. Çalışma durumunun farkındalık düzeylerine ve sembol kullanım düzeylerine etki edip etmediğini analiz etmek amacıyla ise t-test analizi yapılmıştır. Farkındalık düzeyleri ile sembol kullanım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı korelasyon analizi yapılarak saptanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler ise içerik analizi yapılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Okul öncesi dönemde çocukları bulunan annelerin akıllı sembol bilme düzeylerini, kullanma düzeylerini belirleme ve çocuklarını televizyonun zararlı etkilerinden nasıl koruduklarını saptama amacıyla yapılan bu çalışmaya 130 anne katılmıştır.

Araştırmaya İlişkin Nicel Bulgular

Annelerin akıllı sembolleri ne düzeyde bildiklerini saptamak amacıyla annelere akıllı sembollerin bulunduğu nominal farkındalık testi uygulanmıştır. Annelerin akıllı sembolleri bilme düzeyleri ise Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. *Annelerin akıllı sembollere ilişkin farkındalık düzeyleri*

Semboller	Farkındalık Düzeyi (%)	Sıklık (n)
Genel İzleyici	99	128
7 Yaş ve Üzeri İçin	99	128
13 Yaş ve Üzeri İçin	98	127
18 Yaş ve Üzeri İçin	98	127
Şiddet ve Korku	95	123
Cinsel İçerik	74	96
Olumsuz Örnek Oluşturabilecek Davranış	44	57

Annelerin genel izleyici, 7 yaş ve üstü, 13 yaş ve üstü, 18 yaş ve üstü, cinsellik, şiddet ve korku sembollerini bilme düzeyleri oldukça yüksek iken, olumsuz örnek oluşturabilecek davranış anlamına gelen sembolü bilme düzeyleri düşüktür.

Annelerin akıllı sembolleri kullanma ve çocuklarını bu sembolleri kullanarak yönlendirme düzeylerini belirlemek için Ebeveyn Yönlendirmesi ve Sembol Kullanımı Ölçeği kullanılmıştır. Annelerin yönlendirme ve sembol kullanımı ölçeğindeki madde ortalamaları ise Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4.*Ebeveyn yönlendirme ve sembol kullanımı ölçek madde ortalamaları*

İfadeler	**X***	**ss**
Yaş ile ilgili uyarısı bulunan programları çocuğunuzun izlemesini ne sıklıkla engellersiniz?	4.07	1.3
Şiddet ve korku uyarısı bulunan programları çocuğunuzun izlemesini ne sıklıkla engellersiniz?	4.26	1.3
Cinsellik uyarısı bulunan programları çocuğunuzun izlemesini ne sıklıkla engellersiniz?	4.43	1.3
Olumsuz örnek oluşturabilecek uyarısı bulunan programları çocuğunuzun izlemesini ne sıklıkla engellersiniz?	4.15	1.3
İşaretlerin anlamları konusunda çocuğunuzla ne sıklıkla konuşursunuz?	3.16	1.4
İçeriğinin zararlı olduğunu düşündüğünüz bir programı çocuğunuz izlediğinde kanalı değiştirmesini ne sıklıkla istersiniz?	4.69	0.7

**1-Hiçbir zaman, 5- Her zaman*

Annelerin çocukları zararlı içerik bulunduran programları izlediklerinde değiştirmeleri oldukça sık iken, çocuklarla işaretler hakkında konuşma sıklıklarının en düşük puanda ve ortalama düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te Annelerin yaşlarının, çocuk sayılarının, çocuklarının yaşının, eğitim durumunun ve ortalama televizyon izleme sürelerinin yönlendirme ve sembol kullanım düzeylerine etkisi olup olmadığını analiz etmek amacıyla yapılan ANOVA analizinin sonuçları görülmektedir.

Tablo 5.*Ebeveyn Yönlendirmesi ve Sembol Kullanım Ölçeği toplam ANOVA sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	Gruplararası	108.77	2	54.38	2.26	0.1
	Gruplariçi	3044.62	127	23.97		
Çocuk Sayısı	Gruplararası	114.58	2	57.29	2.394	0.09
	Gruplariçi	3030.80	127	23.92		
Çocuk Yaşı	Gruplararası	5.87	2	7.93	0.321	0.72
	Gruplariçi	3137.51	127	24.70		
Eğitim Durumu	Gruplararası	174.11	2	87.05	3.711	0.027*
	Gruplariçi	2979.28	127	23.45		
TV izleme	Gruplararası	115.32	4	28.83	1.186	0.32
	Gruplariçi	3038.066	124	24.30		

*p<0.05

Analiz sonuçlarına göre, eğitim durumunun yönlendirme ve sembol kullanım düzeyine etkisi olduğu bulunmuş, diğer değişkenlerin ise etkisi olmadığı saptanmıştır. Post-Hoc testlerine göre eğitim durumu ve yönlendirme puanı arasındaki ilişki derinlemesine incelendiğinde ortaokul, lise ve üniversite (p= 0.046) arasında yönlendirme puanı açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 6'te annelerin akıllı sembolleri bilme düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan farkındalık testine yaşlarının, çocuk sayılarının, çocuklarının yaşının, eğitim durumunun ve ortalama televizyon izleme sürelerinin etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6**.** *Farkındalık toplam ANOVA sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	Gruplararası	1.30	2	0.65	0.6	0.55
	Gruplariçi	137.50	127	1.08		
Çocuk Sayısı	Gruplararası	2.58	2	1.29	1.2	0.3
	Gruplariçi	136.22	127	1.07		
Çocuk Yaşı	Gruplararası	0.6	2	0.3	0.27	0.75
	Gruplariçi	138.2	127	1.08		
Eğitim Durumu	Gruplararası	8.26	2	4.13	4.01	0.020*
	Gruplariçi	2979.28	127	23.45		
TV izleme	Gruplararası	4.49	4	1.12	1.04	0.38
	Gruplariçi	134.31	125	1.07		

*p<0.05

Tabloya göre, eğitim durumunun akıllı semboller farkındalık düzeyinde etkili olduğu bulunmuştur. Post-Hoc testlerine göre eğitim durumu ve yönlendirme puanı arasındaki ilişki derinlemesine incelendiğinde ortaokul ve lise (p=0.017) arasında ve ortaokul ve üniversite (p= 0.034) arasında yönlendirme puanı açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Annelerin çalışma durumunun yönlendirme ve sembol kullanım düzeylerine etkisi olup olmadığını analiz etmek amacıyla yapılan t-testi ile analiz yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. *Ölçek toplam ve çalışma durumu t-testi sonuçları*

Çalışma Durumu	**N**	**X**	**S**	**sd**	**t**	**p**
Çalışıyor	71	24.97	4.69	128	0.453	0.65
Çalışmıyor	59	24.57	5.26			

Tabloya göre, çalışma durumunun yönlendirme ve sembol kullanım düzeyine etkisi olmadığı bulunmuştur.

Annelerin çalışma durumunun akıllı sembol farkındalık düzeylerine etkisi olup olmadığını analiz etmek amacıyla t-testi yapılmıştır. Tablo 8'de analiz sonuçları görülmektedir.

Tablo 8. *Farkındalık toplam ve çalışma durumu t-testi sonuçları*

Çalışma Durumu	**N**	**X**	**S**	**sd**	**t**	**p**
Çalışıyor	71	6.09	0.97	128	0.72	0.47
Çalışmıyor	59	5.96	1.11			

Tablo 8'de yapılan t-testi sonuçlarına göre, çalışma durumunun farkındalık düzeyine etkisi olmadığı bulunmuştur.

Annelerin akıllı sembollere yönelik farkındalık düzeyleri ile yönlendirme ve sembol kullanım düzeyi arasında ilişki olup olmadığı korelasyon analizi yapılarak belirlenmiş ve sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. *Farkındalık ve Ölçek arasındaki korelasyon analizi sonuçları*

Değişken	**N**	**r**	**p**
Ölçek Toplam Farkındalık Toplam	130	0.21	0.013*

*p<0.05

Analiz sonuçlarına göre annelerin farkındalık düzeyleri ile yönlendirme ve sembol kullanım düzeyleri arasında olumlu yönde bir ilişki durumu bulunmuştur ($p=0.013 < \alpha=0.05$; $r= 0.21$).

Araştırmaya İlişkin Nitel Bulgular

Annelerle yapılan görüşmede annelere çocuklarına televizyon izletme nedenleri, televizyonun zararları hakkında neler düşündükleri ve televizyonun zararlı etkilerinden çocuklarını nasıl korudukları sorulmuştur.

Annelerin çocuklarına televizyon izletme nedenleri

Annelerin çocuklarına televizyon izletme nedenleri incelendiğinde katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda oluşturulan birinci ana temaya ilişkin nitel verilerin nicel dökümü Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. *Annelerin çocuklarına televizyon izletme nedenleri*

Tema	Kodlar	F	Yüzde
Annelerin çocuklarına televizyon izletme nedenleri	Eğlenme	7	88
	Eğitme	5	63
	Oyalama	4	50
	Çocuğun gelişimine katkı sağladığını düşünme	2	25

Tablo 10 incelendiğinde, annelerin çocuklarına televizyon izletme nedenlerinin çoğunlukla eğlenme, eğitme ve oyalama amaçlı olduğu görülmektedir. Anneler çocuklarının televizyon izlerken eğlendiklerini söylemişler, aynı zamanda televizyonda bulunan bazı programların eğitici yönü bulunduğu için de izlettiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda ev içinde bazı uğraşlar sırasında (yemek yapmak, temizlik yapmak vb.) çocukla ilgilenemedikleri için onları oyalamak amacıyla da televizyon izlettikleri saptanmıştır.

Annelerin televizyonun zararları hakkındaki görüşleri

Annelerin televizyonun çocukları üzerindeki zararlı etkileri hakkındaki görüşleri ikinci ana temaya ilişkin nitel verilerin nicel dökümü Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. *Annelerin televizyonun zararları hakkındaki görüşleri*

Tema	Kodlar	F	Yüzde
Annelerin televizyonun zararları hakkındaki görüşleri	Olumsuz davranışları örnek alma	8	100
	Sosyal gelişimi olumsuz etkileme	6	75
	Dil gelişimini olumsuz etkileme	5	63
	Hayal gücü ve yaratıcılığı olumsuz etkileme	3	38

Tablo 11'e göre anneler televizyonun çocuklar üstünde birçok zararlı etkisi olduğunu düşünmektedir. Anneler çocuklarının televizyondan bazı olumsuz davranışları öğrendiğini ve bunları örnek aldıklarını belirtmiştir. Çocukların televizyondaki bu olumsuz davranışları örnek alması sonucunda da saldırgan davranışlar gösterdiği, küfür içerikli cümleler kurdukları ve çevrelerindekilere kaba davrandıkları belirtilmiştir. Aynı zamanda televizyonun sosyal gelişime de olumsuz katkı yaptığını savunmuşlardır. Çocuklarının dışarıya çıkmak istemediklerini, arkadaşlarıyla oyun oynamak yerine televizyon izlemek istediklerini ve aileleriyle de iletişim

kurmadıklarını söylemişlerdir. Anneler televizyon izlemenin çocuklarının yaratıcılıklarını ve hayal gücünü de olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Televizyonun çocuklarda bağımlılık yaptığını, bu yüzden başka aktivitelere yönelmek istemediklerini söylemişlerdir.

Annelerin çocuklarını televizyonun zararlı etkilerinden koruma yöntemleri

Annelerin televizyonun çocukları üzerindeki zararlı etkilerinden koruma yöntemleri üçüncü ana temaya ilişkin nitel verilerin nicel dökümü Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. *Annelerin televizyonun zararlarından koruma yöntemleri*

Tema	Kodlar	F	Yüzde
Annelerin televizyonun zararlarından koruma yöntemleri	Kontrollü izletme	6	75
	Birlikte vakit geçirme	4	50
	TV Programı hakkında konuşma	4	50
	TV izlememe	2	25

Annelerin çoğu çocukların televizyon izleme sürelerine sınır koyarak ve izleyeceği programı seçerek kontrollü televizyon izlettiklerini belirtmişlerdir. Televizyon izlemelerini engellemek amacıyla birlikte vakit geçirdiklerini, kitap okuduklarını, oyun parkına gittiklerini açıklamışlardır. Televizyonu birlikte izleyip izlenilen program hakkında konuşmaksa bir diğer koruma yöntemidir. Bazı anneler ise çocuklarının yanında televizyon izlemediklerini böylece çocuklara kötü örnek olmadıklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ

Bu çalışma okul öncesi dönemde çocukları bulunan annelerin akıllı sembol bilme ve kullanma düzeylerini belirleme ile çocuklarını televizyonun zararlı etkilerinden nasıl koruduklarını saptama amacıyla yapılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, annelerin 'olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar' sembolü dışındaki sembolleri çoğunlukla adlandırabildikleri görülmüştür. Bu sonuç RTÜK (2009) ve İspir ve İspir (2008) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla da örtüşmektedir. İlgili çalışmalarda da ailelerin olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar sembolünü en az bildikleri bulunmuştur. Fakat Belviranlı vd. (2008) ebeveynlerin bu sembolleri bilmediklerini bulmuşlardır.

Ayrıca, katılımcı annelerin akıllı sembolleri kullanma ve çocuklarını yönlendirme düzeylerinin de genellikle yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmaya dâhil edilen değişkenlerle ilgili yapılan analizlerde, sadece eğitim durumu değişkeninin annelerin yönlendirme-akıllı sembol kullanımı düzeyleri ve akıllı sembol farkındalık düzeyleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Annelerin eğitim düzeylerinin yönlendirme ve farkındalık düzeyleri ile doğru orantılı olduğu bulunmuştur. İspir ve İspir'in (2008) çalışmasında da ebeveynlerin çocuklarını yönlendirme düzeyleri eğitim durumu, aile geliri ve çocuk sayısına göre karşılaştırılmış ve yönlendirme düzeylerinin sadece eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin akıllı sembol farkındalık düzeyleri ile yönlendirme ve sembol kullanımı düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Ailelerin akıllı sembolleri bilme düzeyleri arttıkça, kullanma düzeyleri de artmıştır. Bunun sonucunda ailelerin akıllı sembolleri kullanma düzeylerini artırmak için öncelikle akıllı semboller hakkında bilgilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın nitel kısmında ulaşılan bulgulara göre ise, annelerin çoğunun çocuklarına eğlenme, eğitme ve oyalama gibi nedenlerle televizyon izlettirdiği saptanmıştır. Dorey ve diğerleri (2010)'de ailelerin televizyonu oyalama ve ödüllendirme amacıyla kullandığını belirtmiştir. Katılımcı anneler televizyonun çocuklarına verdikleri zararı genellikle, olumsuz davranışlar edinme, sosyal gelişimi olumsuz etkileme ve yaratıcılık ve hayal gücünü engelleme şeklinde tanımlamışlardır. Anneler, çocuklarını bu olumsuz etkilerden korumak için süre sınırı koyma, kontrol altında televizyon izletme ve başka etkinlikler yapma gibi yöntemler kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulguları Dorey ve diğerleri (2010)'in araştırmasının bulgularıyla örtüşmektedir. Yapılan bu araştırmaya göre de aileler çocukların televizyon izlemelerini sınırlamanın etkili olduğunu düşünmektedirler ve aynı zamanda çocuklarına farklı alternatifler sunarak da televizyondan uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar fakat anneler televizyondan korunma yöntemlerinde akıllı sembolleri kullanmalarına yönelik bir ifadede bulunmamışlardır. Ebeveyn yönlendirme ve sembol kullanım ölçeğinde de akıllı semboller hakkında konuşma maddesi en düşük puanı almıştır. Bu açıdan annelerin akıllı sembolleri televizyondan korunma yöntemi olarak kullanmadıkları söylenebilir. Bu sonuç Özonur (2016)'un araştırmasının bulgularıyla ters düşmektedir. Özonur (2016) araştırmasında ailelerin çoğunlukla televizyon izlerken akıllı sembolleri dikkate aldığını bulmuştur.

Bilindiği üzere, televizyondaki programlar için uygun görülen semboller yayıncı tarafından belirlenmektedir. Uygun programlara uygun akıllı sembollerin yerleştirilebilmesi için yayın kuruluşlarındaki çalışanlar bu konuda eğitilmeli ve daha dikkatli davranmalıdır. Ayrıca, ebeveynler medya okuryazarlığı ve akıllı sembolleri kullanma konusunda bilgilendirilmelidir. Çocuklar televizyon izlerken her zaman ebeveynleri ile birlikte olmayabilir. Bu durumda ebeveynler televizyon denetimini sağlamak için özellikle çocuklar için uygun yayın yapmayan kanallara erişimi sınırlandırmak için ebeveyn kontrol sistemi kurulabilir. Çizgi film kanallarındaki şiddet ya da uygunsuz davranış içeren çizgi filmler konusunda da ebeveynler daha dikkatli ve sorgulayıcı olmalıdırlar. Bu konuda da eğitimcilere büyük rol düşmektedir. Eğitimciler ebeveynleri bu konuda bilgilendirip neler yapmaları gerektiği konusunda yönlendirebilir.

Araştırmanın sınırlılığı sadece annelerle çalışılmış olmasıdır. Çocuklar çoğunlukla anneleri ile vakit geçiriyor alabilirler fakat çalışan annelerin çocukları akşamları her iki ebeveyni ile de vakit geçirmektedir. Bu nedenle, bu konu ileriki çalışmalarda babalarla da yürütülebilir.

KAYNAKÇA

Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Televizyonun okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlık davranışına etkisi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 55*, 82-87.

Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi, 151*, 3-24.

Akyüz, E. (2013). Çocuğun bilgi edinme ve zararlı yayınlara karşı korunma hakkı. *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1*. (s.115-132), haz. H. Yavuzer ve M. R. Şirin. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Akyüz, E. (2015). *Çocuk hukuku: Çocukların hakları ve korunması* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Belviranlı, S., Ceritoğlu, K., Bilgin, Ç., Bayraktar, F., Bulut, H., Vaizoğlu, S.A., ve Güler, Ç. (2008). Annelerin televizyon izleme konusundaki davranışları ve akıllı işaretler. *TAF Preventive Medicine Bulletin 7*(3), 191-198.

Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkisi. *İletişim Fakültesi Dergisi*, 31-44.

Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Can-Yaşar, M. ve Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi 3*(2), 201-209.

Crawford, D., Salmon, J., Pearson, N., Campbell, K., ve Timperio, A. (2011). Are parental concerns for child TV viewing associated with child TV viewing and the home sedentary environment?. *International Journal of Behavioral Nutrition And Physical Activity, 8*(1), doi:10.1186/1479-5868-8-102.

Dağal, B.A. ve Önder, A. (2006). *Okul öncesi çocukların annelerinin 'Benimle oynar mısın?' çocuk programını kalite kriterlerine göre değerlendirmesi.* 2. Uluslararası çocuk ve iletişim kongresi, İletişimin çocuğa etkisi. (ss.171-184). 4-6 Nisan 2005: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Dorey, E., Roberts, V., Maddison, R., Meagher-Lundberg, P., Dixon, R., ve Mhurchu, C. N. (2010). Children and television watching: a qualitative study of New Zealand parents' perceptions and views. *Child: Care, Health And Development,* (3), 414

Ertürk, Y.D. (2004). *Çocuk ve Televizyon Etkileşiminde Aile*, I.Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı, 271-277.

Freud, S. (1920). *A general introduction to psychoanalysis*. New York, NY, US: Horace Liveright. doi:10.1037/10667-000.

İspir, N.B., İspir, B. (2008). Televizyon programı içeriği dereceleme sembollerinin kullanımı ve ebeveyn yönlendirmesi. *Selçuk İletişim, 5*(3), 176-183.

Johnson, B. ve Christensen, L. (2010). *Nicel, nitel ve karma araştırmalarda örneklem*. (İ. Budak ve A. Budak, Çev.). (ss.215-242), Ankara: Eğiten Kitap. (Orijinal kitabın yayın tarihi 2004)

Kalan, Ö.G. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İletişim Fakültesi Dergisi,39,* 59-73.

Kök, M., Tuğluk, M. N. ve Bay, E. (2005). Okul öncesi eğitimin öğrencilerin gelişim özellikleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*, 294-303.

Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, popüler kültür ve medya*. Ankara:Ütopya Yayınevi.

Özonur, D. (2016). Televizyon Programlarını Sınıflandırma Sistemleri "Akıllı İşaretler" Ne İşe Yarar? *Global Media Journal, 6*(12), 214-234.

Plummer, G. (2013). Freud's theory of mind, object relations and the findings of neuroscience. *Journal of the Cambridge Society for Psychotherapy 11*, 42-51.

Postman, N. (1994). *Televizyon: Öldüren eğlence*. (H. Akınhay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal kitabın yayın tarihi 1985)

Postman, N. (1995) *Çocukluğun Yokoluşu* (The Disappearance of Childhood). (K. İnal, Çev.). Ankara: İmge. (Orijinal kitabın yayın tarihi 1982)

Tekinalp, Ş. (2007). Avrupa birliği'nde, amerika'da ve türkiye'de çocukların zararlı yayınlardan korunması için alınan önlemler ve medya okuryazarlığı. *Journal of Istanbul Kültür University, 3*, 1-12.

Westen, D. (1998). The scientific legacy of Sigmund Freud: Toward a psychodynamically informed psychological science. *Psychological Bulletin, 124*(3), 333-371.

Yavuzer, H. (2004). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.